

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermanni Conringii De Pace Civili Inter Imperii Ordines Religione Dissidentes Perpetuo Conservanda Libri Duo

Conring, Hermann

Francofurti ; Lipsiae ; Wittebergae, 1680

Caput III. Declarationem Innocentii non esse ipsi Curiae Romanae utilem,
sive in praesens sive in futurum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9585

est verum, consequens iterum omnino est, hanc Declarationem nulla cogente necessitate esse editam atque institutam. Imo si verum est quod in hac Bulla asseritur: *notissimi juris esse, quamcunque tractationem seu pactionem in rebus Ecclesiasticis, sine Romanae Sedis auctoritate factam, nullam nulliusque roboris aut momenti existere;* (quale quid ignotum tamen fuit omni veteri Ecclesiae, imo aliquamdiu & novae post constitutam Hildebrandinam sacram monarchiam) ne quidem Fabiana Protestatione fuit opus sed etiam illa fuit omnino superflua: ac proinde multo minus necessaria Innocentii Declaratio. Quod enim ipso confesso omnibus jure nullum est, illud nec usucapi nec praescriptione longi temporis amitti potest: atque adeo non est opus ad illud conservandum publica Protestatione. Id quod erat probandum.

CAPUT III.

Declarationem Innocentii non esse ipsi Curiae Romanae utilem, sive in praesens sive in futurum.

Cæterum etsi haud necessaria, forte tamen *utilis* & fuit & nunc etiam est Declaratio. Verum utilitas si potuit sperari, vel in praesens sperari potuit vel in futurum. Eaque habito respectu, vel ad ipsos

pfos qui pacta Pacis contraxere, vel ad eorum subditos, & quidem sive alterutros sive utrosque, Catholicos nimirum qui appellantur & Evangelicos. Nego, quidquam utilitatis ullo respectu potuisse merito sperare Curiam vel Ecclesiam Romanam Bullæ illius promulgatione. Probabo autem omnia ordine; *primum* de utilitate in præsens, *deinde* de ea quæ in futurum forte expectari potest, acturus.

Cæterum istorum omnium hæc est una communis hypothesis; quod utilitas, si quæ speranda sit, ex ruptura pactorum Pacis debeat expectari: si autem illa inde sperari nequeat, tum vero Declarationem nihil utilitatis adferre posse.

Jam autem quo utique tempore Pax cojit, res Catholicorum, qui ita audiunt, exiguæ admodum erant & inbecilles, prope ultima stantes tabula, idque judicio ipsiusmet Cæsaris & omnium Catholicorum Ordinum, ac proinde summe indigebant quiete & refocillatione. Saltim itaque illis utile in præsens haud fuit, Pacem ægre coalitam de novo rumpere, & ferale bellum iterum in sese isthoc statu provocare. Si illis vero utile non fuit Pacem frangere, non potuit quoque utile esse ipsimet Papæ: utpote cujus fortuna stat caditque fortunâ eorum qui ipsi adhærent. In maximum profecto discrimen fuissent adductæ res & Catholicorum Ordinum & ipsiusmet Papæ, si Declarationi Papali obse-

obsecuti Imperii Ordines Catholici, à Pacis pactionibus iterum omni jam pene robore exhausti discessissent. Saltim IN PRÆSENS itaque nec ipsimet Papæ nec Germanis Catholicis utilis tunc fuit Innocentiana isthæc Declaratio.

Porro non potuit merito Innocentius cum Declarationem ederet, hinc, tum quidem temporis, utilitatis quidquam exspectare. Vel credidit enim, Cæsarem Gallum & Catholicos Imperii Ordines, Declarationi isti suæ assensum præbituros, vel non credidit. Si non credidit, utique nec credere potuit, illa quæ Pacis pacto sunt constituta irrita redditum iri. Si illa autem rata maneant, frustranea ac plane inutilis est Declaratio: utpote quæ tota occupata sit in rescindendis Pacis pactionibus.

Si credidit vero, crediderit etiam necessum est, & Cæsarem & Galliæ Regem, omnes item Eminentissimos Serenissimosque Imperii Principes, non Ecclesiasticos minus quam & alios, homines esse nulla fide ac nulla prudentia. Hi videlicet, quo tempore pax condebatur (fuit autem illud tempus satis longum, aliquot non mensium scilicet sed annorum, atque adeo deliberationibus amplum satis spatium concessum fuit) haud ignorabant, à legibus Pacis omnibus dissidere Nuncium Papalem Fabium Chisium, qui Monasterii commorabatur & jussu Domini sui manibus, quod ajunt, pedibusque omni
illi

illi Pacis compositioni reluctari : haud etiam vel
tum ignorabant, minari illum Nuncium aduersus
Pacis pacta, ceu haectenus domi fecerat, insolentem
aliquam publicam & suam & Papalem Protestationem :
denique nondum rati habita Pace jam palam in luce
publica viderant illa quæ haectenus Nuncius ille fuerat
minitatus. Et tamen nihilominus in illas leges Pacem
pepigerunt. Imo Instrumenti Pacis Osnabrugæ initæ
Articulo V §. 1. jam confirmaverant Paces Religionis &
veteres & jam novas hisce disertis verbis : *Transactio anno
1552 Passavii inita & hanc secuta anno 1555 Pax Religionis,
prout ea anno 1556 Augusta Vindelicorum & post in
diversis S. R. I. Comitibus universalibus confirmata fuit,
in omnibus suis capitibus, unanimi Imperatoris
Electorum Principum & Statuum utriusque Religionis
consensu initis & conclusis, rata habeatur, sancteque
& inviolabiliter servetur. Quæ verò de nonnullis in ea
Articulis controversis hac Transactione, communi
partium placito statuta sunt, ea pro perpetua dictæ
Pacis declaratione, tam in iudiciis quam alibi observanda,
habebuntur, donec per Dei gratiam de Religione ipsa
convenerit. Non attenda cuiusvis, seu Ecclesiastici,
seu Politici, intra vel extra Imperium, quocunque
tempore interposita contradictione vel protestatione ;
quæ omnes inanes & nihili vigore horum declarantur.* Etsi autem hic para-

Cc

graphus

graphus, ut nec quævis alia quæ Pacem religiosam attinent, totidem verbis in Instrumento Monasteriensi habeantur, etiam Monasterii tamen omnia isthæc rati habita sunt hisce verbis: *Cum etiam ad majorem Imperii tranquillitatem stabiliendam, de controversiis circa Bona Ecclesiastica in libertatem exercitii Religionis, his ipsis de Pace Universalis congressibus certa quadam compositio inter Cæsarem, Electores, Principes & Status Imperii inita, atque Instrumento Pacis cum Plenipotentariis Regina & Corona Suecia erecto inserta fuerit, placuit, eandem constitutionem, ut & illam de qua inter eosdem ratione eorum qui Reformati dicuntur convenit, presenti quoque tractatu firmare & stabilire, eo plani modo, ac si de verbo ad verbum huic inserta legerentur Instrumento. In universum porro, omnis novæ hujus Pacis transactio, auctoritate Cæsaris Regis Franciæ omniumque Imperii Ordinum, etiam Catholicorum, recepta jam erat in leges publicas Imperii hisce verbis Articuli XVII Instrumenti Osnabrugensis, ut & in Instrumento Monasteriensi. Pro majori horum omnium & singulorum pactorum firmitudine & securitate, sit hæc Transactio perpetua lex & Pragmatica Imperii sanctio, imposteriorum a que ac alia Leges & Constitutiones fundamentales Imperii, nominatim proximo Imperii Recessui ipsique Capitulationi Cæsareæ inserenda, obligans*

ligans non minus absentes, quam presentes, Ecclesiasticos aequè ac Politicos, sive Status Imperii sint sive non, eaque tam Cæsareis Procerumque Consiliariis & Officialibus, quam Tribunalium omnium Judicibus & Assessoribus, tanquam regula quam perpetuo sequantur prescripta. Iidem, Cæsar inquam Rex Galliæ & Ordines Imperii omnes quamvis Catholici, hæc cum primis digna notatu ad omnem posteritatem curaverant utriusque Pacis Instrumento inferi: Contra hanc Transactionem, ullumve ejus Articulum aut clausulam, nulla Jura Canonica vel Civilia, communi vel specialia, Conciliorum Decreta, privilegia, indulta, edicta, commissiones, inhibitiones, mandata, decreta, rescripta, litispendentia, quocunque tempore lata sententia, res judicata, Capitulationes Cæsareæ & aliæ Religiosorum Ordinum regula aut exemptiones, sive præteriti sive futuri temporis protestationes, contradictiones, appellationes, investitura, transactiones, juramenta, renunciaciones, pacta seu dedititia seu alia, multo minus Edictum Anni 1629 vel Transactio Pragensis cum suis appendicibus, aut Concordata cum Pontificibus, aut Interimistica Anno 1548, ullave alia Statuta, sive Politica sive Ecclesiastica, decreta, dispensationes, absolutiones, vel ulla alia, quocunque nomine aut pretextu excogitari poterint exceptiones, unquam allegentur,

audiantur aut admittantur, nec usquam contra hanc Transactionem in petitorio aut possessorio, seu alii processus vel commissiones, unquam decernantur. Denique & Cæsaris & Galliarum Rex & præcipui Catholicorum Principum, primò Legatorum suorum, deinde propria manus subscriptione confirmaverant jam tum utrasque Pacis Tabulas. Quò potuit itaque sine nota summæ imprudentiæ & levitatis, à Cæsare & Catholicis Imperii Ordinibus, aut vero etiam à Galliarum Christianissimo Rege, rescindi tot annorum spacio deliberata, agitata, & postremo tam graviter, tam severe, tam studiose, tam circumspecte inita & in Tabulas relata, atque sanctè confirmata pactio? Nemo sanè nisi stolidus & improbus persuaserit sibi de Tantis Principibus adeo stolidam & improbam. Ac proinde quia nec Innocentius cum sua Curia Romana, sic satis aliquin callida, potuerit tale quid sibi persuadere, non potuit quoque merito factim in præsens aliquid commodi à Declaratione isthac sibi polliceri.

DIXERIS fortassis: potuisse Innocentium sperare repentinam Pacis rupturam, etsi non à Cæsare & Principibus, tamen à vulgo sacris suis addicto. Sed haud verosimile est, homini cuiquam rerum Germanicarum nonnihil gnaro, quales utique Curia Romanæ non desunt, hoc potuisse in mentem venire. Nec enim ullum vulgo quidem nostro ro-
bur

bur est movendis rebus, nisi Cæsaris aut Principum consilio & ductu. Ad hoc ita longo bello populus omnis fuerat fractus & viribus exhaustus, ut nihil æque desideraret quam Pacem quamvis etiam ini- quis legibus compositam, utque adeo à rebus tur- bidis animo tunc esset longe alienissimo.

IGITUR quo quidem tempore prodiit Declara- II. tio, non potuit, saltem merito non potuit, quidquam in præsens utilitatis inde Curia Romana ex- spectare. Omnis ergo fructus illius, si quis fuerit, ad FUTURUM TEMPUS pertinebit. Et vero quando jam dudum mortui fuerint illi qui primi Pacem publicam constituere vel confirmavere, & creve- rint fortassis denuo Catholicarum in Imperio par- tium vires in tantum, ut concessa Protestantibus recuperandi spes affulgeat; haud immerito videatur, Declarationem illam posse magno incitamen- to esse, ad repetenda & consequenda illa quæ Ca- tholicis partibus & Romanæ Curiaë erepta credun- tur. Possit enim saltem tunc temporis existimari à Catholicis, non teneri sese Pacis pacto, solutis du- dum vinculo omnibus ab ipsomet Deo in hisce terris unico Vicario. Nec levitatis notam impingi sibi posse, ut qui pacta illa non confecerint. Nec periculi quidquam amplius imminere à motibus, post vires redintegratas. Et impune igitur & nullo

scelere à pactis conventis majorum ac Legibus Imperii recedi jam posse.

Verumenim vero etsi negari nequeat, Declarationem istam fortassis aliquando fore apud Catholicarum partium animos imperitos aut novarum rerum cupidos, si quæ spes sese ostendat, flabellum motuum civilium & novi cruenti belli, atque huic uni fini videri aliquando posse inservire, nec aliud perinde Innocentium ejusdemque potissimum consiliarium Fabium Protestationibus suis & hac Declaratione spectavisse: attamen ne ita quidem aliquid certi commodi in futurum à suis illis Protestationibus & Declaratione Curia Romana jure merito potest expectare.

Primò enim id multo rerum usu jam est compertum, infelici eventu omnes motus passim terrarum finiisse, qui contra sancta majorum pacta, & perpetuas reipublicæ leges, per solas Papparum dispensationes quas vocant aut Declarationes fuerunt incensi. Non sane ullum temere felix exemplum attuleris.

Ex adverso certum est, acriter Deum vindicasse Papparum instinctu, & prætextu plane illo quo Declaratio Innocentiana Pacem sanctè pactam subruit, rupta etiam cum Turcis foedera. Memorabilis sane in omne ævum est Hungarica ad Varnam clades. De illa ita scripsit isthac tempestate Æneas Sylvius

vius

us, quem post Roma coluit Pii Secundi Papæ nomine, Epistola LXXXI: *Elati prioris victorie successibus Hungari, suadenteque Juliano Cardinale & Legato Eugenii Pontificis, qui treugas nullius momenti fore dicebat, injussu Sedis Apostolicæ cum hostibus Christiani nominis factas, Pacem ruperunt, collectoq; grandi exercitu terras hostium ingrediuntur, vastantes ferro & igne quacunq; obviam fiunt. Paulo post: Diu certatum est aquis viribus, dum Christiani suas acies virtute sustentant, Turci vero numero suppleant. Cumq; per plures horas nunc illi nunc isti caderent, ad extremum inclinata Christianorum acie victores evadunt Turci; juramentaq; non solum domesticis fidei sed & hostibus servanda demonstrant. De eodem prælio verba nonnulla Antonii Bonfinii ex Decadis III lib. vi quæ huc transferantur cum primis itidem digna sunt: Amurathes quum suos à Vladislao Rege non sine magna cede fugari conspiceretur, ad expianda violatæ fidei piacula, ad ulciscendam Christianorum perfidiam, & ad vindicandum jus rescissæ pacis incenditur. Depromptum è sinu codicem inibi sanctissimi fœderis explicat, intentis in cœlum oculis: Hæc sunt (inquit ingeminans) Jesu Chryste fœdera, quæ Christiani tui mecum percussere: per numen tuum sancte jurarunt, datamq; sub nomine tuo fidem violarunt, perfideq; te suum Deum abnegarunt. Nunc Chri-*
ste,

*ste, si Deus es (ut ajunt & nos hallucinamur) tuas
measque hic injurias, te quaeso, ulciscere, & his qui
sanctum tuum nomen nondum agnovere violata fi-
dei pœnas ostende. Vix hæc dixerat qui ultimum
in se impetum expectabat, quum prælium quod an-
ceps ac dubium diu fuerat inclinare cœpit. In ma-
nibus & oculis etiamnum versatur natum hinc
cæsi ad Varnam Uladislai Regis epigramma epita-
phium. Cujus hæc pars est:*

Discite mortales non temerare fidem.

Me nisi Pontifices jussissent rumpere fœdus,

Non ferret scythicum Pannonis ora jugum.

Etsi vero non iisdem ritibus, quibus induciæ inter
Amurathem & Uladislaum olim fuere pactæ (al-
ter scilicet Alcorano, alter Evangelico codici digi-
tis impositis inducias juraverat) Pax Germaniæ sit
inter partes composita, eadem tamen pactorum est
sanctimonia, idem robur, eodem Deo vindice om-
nia conventa sunt. Itaque perinde ut antehac
semper in ruptam prætextu Papalium dispensatio-
num aut Declarationum fidem Deus severe gravi-
terque animadvertit, ita justissima Numinis vindi-
cta in rupta Pacis etiam nostræ pacta animadver-
sum iri, par est existimare. Saltim haud temere fe-
licem perfidiæ successum licet polliceri. Nec verò
est quod dicat quis: Papam declarasse, quod Pacis
initæ leges jure ipso sint nullæ, ac proinde fas esse
qua-

quavis data occasione illam rumpere. Paulo enim post monstrabimus, Declarationem illam esse iniquam, & Pacis leges æquitati consentaneas. Utq; habeant aliquid iniqui, nefas tamen esse contra datam & juratam fidem illas non observare: Ac proinde omnem rupturam crimine perfidiæ teneri.

Secundo, Per est verisimile, mansuram in multam ætatem memoriam, semel iterumque in Germania nostra, alibi frequentius, infelicitè cum Protestantibus religionis prætextu gestorum bellorum, quamvis eorum initia tamen perquam blanda visa fuissent. Atque adeo non temere, Catholicarum partium saltim prudentiores quique, in discrimen se suaque conjicient denuo, & quidem sola Papali Declaratione isthac inducti. Taceo nunc, quod usum jam compertum habeant prudentiores, quam in promptu sint Protestantibus auxilia aliena, etiam cum vires domesticæ non nihil deficiunt. Prudentioribus autem Pacem sectantibus, temerariorum impetus haud multum commodi, contra autem sine dubio multum turbarum & certum periculum, cum Romanæ Curiaæ tum Catholicis vulgo dictis Germaniæ partibus adferre valet. Ac proinde ne sic quidem Declaratio ista utilitatem aliquam eximiam polliceri est idonea.

Tertio, non potest negari; quidquid improbet Declaratio Papalis, Leges tamen Pacis probatas esse

ab optimis & prudentissimis, nec minus sacrarum quam humanarum, cum primis vero Imperii rerum, peritissimis Theologis ac Politicis; imo à Cæsare, Rege Galliarum, Senatu Veneto, Archiepiscopis, Episcopis, Principibus, Abbatibus, aliisque Imperii Ordinibus, licet omnes Romano Papæ sint addicti. Sine dubio etiam sententiæ hujus memoria haud oblitterabitur; præsertim superstitibus præclaris pro ea defendenda monumentis. Atque adeo nunquam deerunt magni Cæsares Reges Principes Virique alii, quorum conscientia erit persuasum, Pacis pactionem ne utique fuisse improbam, nec contra fas & æquum initam; & per consequens nefas esse, præsertim postquam in publicas Imperii inque ipsas Cæsareæ Capitulationis juratas leges est recepta, vel violare illam vel turbare. Imo spes est, ea in sententia fore semper, saltim plerisque. Etsi igitur nonnulli forte Declarationis obtentu, incitati ab Ernesti & Erbermanni similibus, sint aliquid moturi, reclamantibus tamen plerisque, erit etiam illorum conatus irritus; atque adeo Innocentiana hæc Declaratio sperato fructu etiam impostero privabitur.

Quarto denique, non potest unquam utile esse rebus Romanæ Curia & partium Catholicarum, id quod adversæ Evangelicorum parti nunquam non (ut ita loquar) vellicat aurem, & sibi à Romana

Curia

Curia ejusque zelotis sectatoribus jubet cavere. Hoc facit autem Declaratio isthæc Papalis. Quem enim Evangelicorum paulò prudentiorem permittat illa secure dormire, & non potius excitet tanquam ad agendas excubias adversus insidiantem hostem, etiam in altissima pace? Certe ne Protestantes inopinato patiantur sese opprimi, & pacis specie hostilia adversum sese agitari, si quid aliud hæc ipsa Declaratio efficere apta est. Etsi enim melioribus quibusque Catholicis merito & lubenter fidant Protestantes; non ignorant tamen, quantum possit, saltem apud Theologos quam multos Pontificios, cum primis plurimos Jesuitarum, præ omnibus, quos vocant Religiosos, Romanæ Curia quarto suo voto adstrictorum, & superstitiosa Papalium sententiarum veneratio, & nostræ partis internecinum odium: longe minus ignorant, quam multi Magnatum quasi auribus sese duci patiantur ab illo Theologorum & imprimis Jesuitarum agmine. Nec vero est, cur non revocent ad animum illam Viti Erbermanni haud infimi nominis Jesuitæ confessionem, quæ homini effreni imprudenter fortassis excidit Appendice altera §. 8. sui, quod mihi opposuit, Examini. *In universum Theologi Catholici, inquit, etiam Casarei, Bavarici, & quotquot cū Caramuele S. R. I. pacem probabant promovebantque, pariter censebant, debere Papam ejusq̃*

Legatum protestari contra Pacem, qua hæreticis donantur Ecclesiastica bona. Quamvis enim fortasse quidam eorum haud noluerint Protestatione isthac Pacem omni experte irritam reddere (qvemadmodum aliam qvondam fuisse sententiam Ottonis Cardinalis Augustani, qui itidem contra Pacem Augustæ initam fuit protestatus, per fecit verisimile Caramuel *Pac. Licitæ Disputatione secunda n. 48 usque ad num. 98*) verissimum tamen est id quod scribit Anti Caramuel Num. 18. §. 5: *Quis non videt hoc argumento (Protestatione scilicet Papali) subverti finem totius Pacificationis, qui est Pax & constans tranquillitas in Imperio? Concipient enim hæretici ex hoc capite perpetuam erga Catholicos diffidentiam; quod scient, hos Apostolica Sedi, Catholice Religioni, adeoque sibi, jus in bona Ecclesiastica perpetuo cessa, servatum voluisse.* Si hæc autem est Theologorum, etiam Pacem probantium, sententia, quid speremus de aliis? Et vero etiam Caramuel isthoc ipso libro quem *Pacis Licitæ* titulo inscripsit. n. 18. 93. 131 & 141 alibique docuit: *Orandus est summus Pontifex, ne consentiat, instruendi ejusdem Legati ut protestentur.* Imò aperte est professus, n. 46. nullam esse perpetuam Pacem, adeoque nec hanc in perpetuitatem esse concedendam: etsi alibi, ut pag. 85. 86. 97. 99. 116. 123. 156. concedat, licere *perpetuam* Pacem dare hæreticis, si

mora-

moraliter sit certum, hæresin perpetuo duraturam. Facit igitur Declaratio Papalis, ut Protestantes quasi cogantur numquam esse securi, sed perpetuo, si propriæ vires labascant, aliena auxilia circumspicere. Quod profecto ipsimet Romanæ Curia non est commodum: utpote cujus in Germania salus unice hæreat in salute & tranquillitate Catholicarum partium.

Quid, quod fortassis & Protestantes Principes, si vires crescant, possint induci, armis Catholicos imbecilliores opprimere? Si nempe, Declaratione Papali irritum Pacis robur esse factum existimantes, sibi quoque integrum censeant, prævertere malum à Romanensibus imminens, adeoque saltim certo metu futuri periculi sese in tempore, dum adhuc prævalent, exsolvere. Taceo nunc, iisdem modis quibus Catholici queant impelli quondam ad arma, posse Evangelicos nonnullos imprudentioribus persuaderi (etsi ego id arbitror impium) fas sibi etiam esse, qualibet data occasione Catholicos excindere; ut quibus nullo Pacis sacramento amplius post Bullam istam Innocentianam sint adstricti. Prohibeat quidem Deus impias ejusmodi sententias. Spero etiam prohibiturum Deum, ne unquam tale quid cuiquam veniat in mentem. Tam perversis tamen suspicionibus, & novis turbulentis molitionibus, Declaratione isthac Innocentiana

esse ansam præbitam, cuius prudentiori manifestum est.

CAPUT IV.

Declarationem Innocentianam ipsimet Romanæ Curia, ut & Catholicis in Germania Partibus, esse noxiam.

Non utilem esse, sive Catholicarum in Germania partium sive ipsiusmet Romanæ Curia rebus, illam ab Innocentio X Papa promulgatam Declarationem, ex iis quæ modo diximus liquidum est. Mox verò fiet apertum, eandem illis noxiam quoque esse ac summe perniciosam. Et vero ostendemus, Romanæ quidem Curia nocere plurimum Declarationem istam, partim simpliciter ac per sese, partim ex consequenti, ob mala quæ infert rebus Catholicis Germaniæ.

Primum igitur, id utique certum est, sententiæ Papali hæcenus vehementer adversatos esse, & cum Pax ipsa conderetur, & cum, Protestationes instituerentur à Nuncio Pontificio, & denique cum Declaratione isthæc sive conficeretur sive publicaretur, omnes etiam Catholicarum partium quotquot in Pacem istam consenserunt. Id autem fecere Cæsar, Rex Gallia, Archiepiscopi, Episcopi, & in univsum quicquid est Electorem, Principum, imo Ordinum Imperii Germanici. Proculdubio probavit quoque pacem illam Serenissimus Venetus Senatus

tus